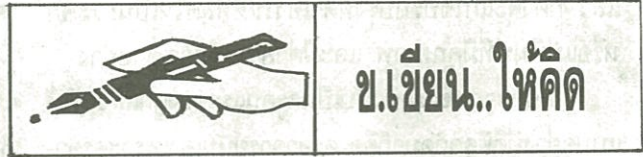

“วิสุทธิ”

ครู-ผู้ให้แบบอย่าง

“แบบอย่าง” หรือ “ตัวอย่าง” เป็นสิ่งที่เราได้พบเห็นเสมอมาตั้งแต่เด็กจนโต ส่วนมากคนเรามักจะเรียนรู้จากตาได้ง่ายกว่าและมากกว่าจากหู ทั้งยังจับใจแน่นกว่าอ่านพบ หรือได้ยินเขาเล่าเขาบอกมาเสียอีก การเรียนรู้จากแบบอย่างที่ตามองเห็นนั้น ดีกว่าการใช้ปากสั่งสอน และก่อให้เกิดความเคยชินขึ้นได้ ทั้งในทางดีและทางเลวตามแบบอย่างที่ได้พบเห็นจนติดตาจับใจอยู่ได้ตลอดชั่วชีวิตทีเดียว

คนเราจะดียอมอยู่ทีแบบอย่างที่ดี และชั่วได้ก็อยู่ที่แบบอย่างที่ชั่ว เพราะว่าการสั่งสอนโดยอาศัยเสียงเพียงอย่างเดียว แม้ว่าคำสอนจะดีแสนดีเพียงใด ก็ไม่อาจสู้แบบอย่างที่มีไว้ให้เห็นได้เลย เจ้าพระคุณสมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (พิมพ์ ธรรมธโร) วัดพระศรีมหาธาตุ โด้นิพนธ์โคลงสี่สุภาพที่แสดงความหมายนัยนี้ไว้อย่างชัดเจนว่า

สืบรู้ไปเปรียบได้ ชำนาญ หนึ่งนา
เห็นหนึ่งสืบข่าวสาร ไปมั่น
สืบตาฟังดูการ ห่อนแน นอนเฮย
มือหนึ่งจับแน่นแน่น ยิ่งรู้สมประสงค์
ดังนั้น ผู้ที่จะสอนได้อย่างดีเยี่ยม จึงนิยมที่จะให้

แบบอย่างมากกว่าการบอกเล่ากล่าวสอน ส่วนที่ดีที่สุดของการให้แบบอย่างอยู่ที่เมื่อตนให้แบบอย่างแล้ว ตนก็ต้องลงมือทำตามแบบอย่างของตนเองเพื่อให้เป็นอุบายจูงใจให้ผู้เอาอย่างเกิดความพอใจ สมควรใจที่จะทำตาม คนดี ที่จะสามารถดำรงวงศ์ตระกูล ยังกิจการงานให้เจริญก้าวหน้า และช่วยพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญ ตาม

หน้าที่ของลูกที่ดีและพลเมืองที่ดีได้นั้น อยู่ที่เราได้รับแบบอย่างที่ดีมาตั้งแต่ต้นจนกระทั่งเป็นนิสัย เท่ากับมีทุนให้อุ่นใจได้ว่า ต้องเป็นคนดีได้ไปจนตลอดชีวิต

บุคคลที่เป็นแบบอย่าง ได้แก่ผู้ให้แบบอย่างและผู้เอาอย่าง

ผู้ให้แบบอย่างคือ ผู้ใหญ่ชั้นพ่อแม่ ครูอาจารย์ และหัวหน้า

บุคคลผู้เอาอย่าง คือ บุตร ธิดา ศิษย์ และคนในปกครอง

ผู้ให้แบบอย่างเปรียบเสมือนกระจกเงา ผู้เอาอย่างก็เหมือนเงาในกระจก ถ้ากระจกชัดเงาดี เราก็มองเห็นเงาในกระจกชัดเงาเป็นรูปดี เช่นเดียวกันกับคนเรา ผู้เอาอย่างย่อมถ่ายแบบกิริยาวาจาอัธยาศัยมาจากผู้ให้แบบอย่างทุกประการ แบบอย่างที่ดี เป็นรากฐานแห่งความสุข แบบอย่างที่เลว เป็นรากฐานแห่งความทุกข์

ผู้ให้แบบอย่าง คือ “ผู้นำ” ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมสำคัญ ถ้าผู้นำไปตรง ผู้เอาอย่างหรือผู้ตามก็ย่อมไปตรงด้วย ดังที่พระพุทธองค์ทรงเปรียบเทียบไว้ว่า “ถ้าโคตัวนำฝูงไปคด โคทั้งฝูงก็ไปคดตามกัน ถ้าโคนำฝูงไปตรง โคทั้งฝูงนั้นก็ไปตรงด้วย”

สิ่งแวดล้อมมี 2 อย่าง คือ วัตถุกับบุคคลซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อชีวิตคนเราในทางที่ทำให้เลวลงหรือให้ดีขึ้นได้ สิ่งแวดล้อมที่เป็นวัตถุ ได้แก่ สถานที่ ดินฟ้าอากาศ อาหาร ที่อยู่ ถ้าไม่ดีก็มีผลต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจ แต่กระนั้นก็ยังไมสำคัญเท่าสิ่งแวดล้อมที่เป็นบุคคล เมื่อผู้ให้แบบอย่าง อันได้แก่ พ่อแม่ ครูอาจารย์ และหัวหน้า

ทราบว่าเป็นสิ่งแวดล้อมที่จะให้แบบอย่างแก่ผู้เอาอย่าง แล้ว ก็คงจะแก้ไขปรับปรุงที่ตัวเองให้ดีที่สุดให้เป็นกระจุก หรือแม่พิมพ์ที่มีคุณภาพ และมีค่าควรแก่การเอาอย่าง

นอกจากพ่อแม่ ซึ่งนับเป็นครูคนแรกของลูกแล้ว ผู้ให้แบบอย่างที่ดีที่สุดถัดมาก็คือ ครูอาจารย์นั่นเอง เพราะครูอาจารย์เป็นผู้ให้แบบอย่างแก่ศิษย์ได้อย่างดีเลิศ

ด้วยเหตุนี้ ครูทุกคนพึงสำนึกในศักดิ์ศรีของตนไว้ทุกขณะจิตว่า “ครู” เป็นคำศักดิ์สิทธิ์คำที่สองรองจากคำว่า “พ่อแม่” ที่ศิษย์รู้จักดี และเป็นคำที่ศิษย์รักเคารพเสมอ เหมือนกับคำว่า “พ่อแม่” ก็ว่าได้ นับว่าครูเป็นพ่อแม่คนที่สองของศิษย์ทุกคน ครูจึงควรประพฤติตนให้สมกับคุณค่า และศักดิ์ศรีที่ศิษย์เห็นตระหนักนี้

ครูพึงสำนึกในหน้าที่ของตน ว่าตนคือผู้สร้างพลเมืองดี ให้เป็นทั้งอริย ผู้เชี่ยวชาญ นักคิดนักพูด นักประดิษฐ์ นักปราชญ์ ผู้ทรงคุณธรรม ฯลฯ แล้วยังพึงทราบถึงศิลปะแห่งการสอนอีกด้วยว่าเป็นศิลปะแห่งการปลูกความอยากรู้อยากเห็นที่เป็นธรรมชาติอยู่ในจิตใจของศิษย์ให้ตื่นขึ้น และศิลปะแห่งการปลูกนี้ก็คือ “แบบอย่าง” นี้เอง จึงควรที่ครูทุกคนจะตั้งใจสร้างแบบอย่างแห่งวิชาการ แบบอย่างแห่งอนามัย แบบอย่างแห่งจรรยา ระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ รวมทั้งแบบอย่างแห่งคุณธรรมให้มีขึ้นในตนก่อน แล้วต้องนำออกใช้จริงในชีวิตประจำวัน ให้เป็นแบบอย่างแก่ศิษย์ต่อไป

ครู ย่อมโน้มตัวลงหาศิษย์ ทำความสนิทสนมให้เป็นอย่างดี มีขันติคือความอดทน ทั้งมีเมตตาห่อหุ้มจิตใจให้ชุ่มเย็น รู้จักผ่อนหนักผ่อนเบา ไม่ตึงไม่หย่อน ไม่ร้อนจัดจนถึงกับไหม้ หรือไม่เย็นจนกระทั่งบูด ทำจิตใจในท่ามกลางศิษย์ผู้รบกวน อ่อนโยนในท่ามกลางศิษย์ผู้ดูร้าย รักษาอารมณ์ให้อยู่ในความสงบเสงี่ยม มีริมฝีปากที่ปราศจากการดูดว่าร้าย มีแต่ถ้อยคำที่ดีน่าฟังน่าชื่นใจ เอาใจใส่

ศิษย์ด้วยอัธยาศัยไมตรีแสดงออกซึ่งลักษณะยิ้มแย้มแจ่มใส เจระไฟเราะอ่อนหวานเป็นเสน่ห์แก่ตน

เมื่อศิษย์ผู้เอาแบบอย่าง ได้พบเห็นกริยาแบบอย่าง วาจาแบบอย่าง และน้ำใจแบบอย่างที่ดีงามอยู่เสมอแล้ว ก็จะพากันถือเป็นแบบฉบับที่จะทำตาม อบรมฝึกฝนตนให้เป็นผู้รู้วิชา รู้การงาน ทุกประการตามอย่างครู จนเป็นคนช่างเรียนรู้ ช่างคิด ช่างทำ ช่างพูดให้ภูมิรู้ในทางที่ถูก ชัยนขันแข็ง มีกำลังกาย กำลังใจแข็งแรง มีความประพฤติ และกริยาวาจาใจที่ดียิ่งเป็นแบบฉบับประดับตัวประดับใจให้งดงามต่อไป

ขอให้ผู้ที่ได้ชื่อว่า “ครู” ทุกคน จงเป็น “แบบอย่าง” ที่ดี เพราะแบบอย่างจะแสดงถึงความสามารถของครูในการที่จะกระตุ้นศิษย์ให้กระตือรือร้นในการศึกษาทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ไม่ใช่มุ่งเฉพาะคำสั่งสอนเพียงประการเดียว แบบฉบับที่ครูได้แสดงออกให้ศิษย์เห็นจนเจนตาเจนใจเป็นประจำนี้เอง มีความหมายและสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด เพราะสามารถยังให้ศิษย์เกิดความเคารพรัก เลื่อมใสศรัทธาและทำความเคารพครูได้ด้วยความบริสุทธิ์ใจ ด้วยความรู้สึกนิกนิมในใจว่า “ภายในเครื่องแบบแห่งครูอาจารย์ของเรานั้น คือนิสัยแบบอย่างที่เราจะเคารพและปฏิบัติตามเสมอไป

ดังนั้น เมื่อผู้เป็นครูทุกคน ซึ่งอยู่ในฐานะผู้ให้แบบอย่าง ได้ทราบถึงความสำคัญของตัวท่านและแบบอย่างที่ท่านพึงประพฤติแล้ว โปรดสังวรณว่า แบบอย่างที่ดีย่อมสำคัญเหนือทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งยังมีเสน่ห์ดึงดูดใจคนทุกคน แล้วจงสร้างกริยาแบบอย่างที่ดี วาจาแบบอย่างที่ดี และน้ำใจแบบอย่างที่ดีขึ้นในตัวให้เป็น “ครูตัวอย่าง” ที่มีเสน่ห์ดึงดูดใจของศิษย์ให้มุ่งรับเอาแบบอย่างที่ดี เพื่อปฏิบัติตาม ให้เป็น “ศิษย์ตัวอย่าง” ที่มีคุณค่าต่อสังคมและประเทศชาติสืบไป □ ■